

Stockholm den 8/2 2022

Socialdepartementet

s.remissvar@regeringskansliet.se

erika.borgny@regeringskansliet.se

Transföreningen FPES svar på remissen Utkast till lagrådsremiss Vissa kirurgiska ingrepp i könsorganen och ändring av det kön som framgår av folkbokföringen (S2021/07285)

Sammanfattning

Transföreningen FPES instämmer i förslaget att ersätta lagen (1972:119) om fastställande av könstillhörighet i vissa fall med två nya lagar. Vi anser dock:

- att ändring av det kön som framgår av folkbokföringen bör kunna ske vid 5 års ålder så att barn kan börja skolan i rätt kön,
- att om det finns synnerliga skäl så ska personer under 18 års ålder kunna få tillgång till sådana ingrepp som föreslås regleras i lagen om vissa kirurgiska ingrepp i könsorganen,
- att utkastet måste ge tydligare vägledning om rättsverkan vid ändring av det kön som framgår av folkbokföringen, eller så måste en sådan ändring vara bindande för myndigheter och domstolar om inte annat är reglerat i andra författningar, samt
- att en förnyad ändring av det kön som framgår av folkbokföringen ska ske enligt samma ordning som en första ändring.

FPES vill också framhålla att det är viktigt att Riksdagen får möjlighet att besluta om förslaget "före mandatperiodens slut". FPES anser att de brister som inte kan åtgärdas utan större fördröjning får beredas separat i framtiden.

Utkastet aktualiserar också några angränsande problem och vi vill här peka på två av dessa: könsneutrala personnummer och frågan om speciallagstiftning för transvård. Det är FPES uppfattning att könsneutrala personnummer omgående bör införas. Att få sitt kön ifrågasatt varje gång som man legitimerar sig eller uppger personnummer är något som skapar stort obehag för transpersoner. Om det är viktigt att könet framgår i folkbokföringsdatabasen så bör det vara ett separat fält. Då behöver inte ändring av

folkbokfört kön leda till ett nytt personnummer, vilket skulle minska det administrativa arbetet inte bara för individen själv utan även för myndigheter, organisationer och företag. Dessutom minskar risken för missbruk. Med detta förfaringsätt skulle också betänketiden vid ändring kunna slopas, dessutom skulle inte längre fastställelse av vården behövas vid en förnyad ändring vilket frigör resurser.

FPES menar vidare att de flesta frågor om könsbekräftande vård redan regleras adekvat i Hälso- och Sjukvårdslagen och därför borde lagen om vissa kirurgiska ingrepp i könsorganen kunna göras mindre omfattande eller kanske ens inte behövas. FPES anser att regeringen bör låta utreda detta.

7 En ny lag om vissa kirurgiska ingrepp i könsorganen

7.3 Förutsättningar för kirurgiskt ingrepp

Förutsättningar för barn

FPES anser att när det föreligger synnerliga skäl så ska personer under 18 års ålder kunna få tillgång till de ingrepp som regleras i lagen.

Som utkastet och Socialstyrelsen konstaterar så finns det personer under 18 år med ett stort lidande som riskerar att förlängas i väntan på kirurgiska ingrepp i könsorganen. FPES kan inte förstå varför god hälsa och en vård på lika villkor för hela befolkningen i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet enligt Hälso- och Sjukvårdslagen och Patientsäkerhetslagen ska förbjudas i en speciallag för personer under 18 år när det gäller kirurgiska ingrepp i könsorganen. Utkastet saknar helt argument för varför ett sådant förbud behövs. Därför bör det – som allra minst – vara lagenligt att ge sådan vård om synnerliga skäl föreligger.

8 En ny lag om ändring av det kön som framgår av folkbokföringen

8.2 Förutsättningar för en första ändring

8.2.1 Inget krav på prövning av sökandens könsidentitet

Den som har fyllt 12 år ska kunna ändra det kön som framgår av folkbokföringen
FPES anser att om det ska finnas en åldersgräns för att ändra kön i folkbokföringen, så bör den vara så låg att barn kan börja i förskoleklass (vid fem och ett halvt års ålder) i rätt kön. FPES kan inte förstå varför regeringen i lag vill tvinga barn att i skolan behandlas enligt fel kön fram till högstadiet!

En åldersgräns strider mot samtliga barnkonventionens grundläggande principer: icke-diskriminering, barnets bästa, rätten till liv och utveckling samt rätten att komma till tals. FPES vill också erinra om utkastets påpekande att "FN:s barnrättskommitté betonar att när stater anger minimiåldrar i sina lagstiftningar måste de göra det inom ramarna för de grundläggande principerna i konventionen". Vi vill också erinra om Europarådets resolution 2048 från 2015 om "Diskriminering av transpersoner i Europa" som tydliggör att alla medlemsstater bör tillse att alla transpersoner *oavsett ålder* (vår kursivering) ska få tillgång till ändring av juridiskt kön genom en enkel, transparent process baserad på självbestämmande.

Bl. a. Norge och Island tillåter barn under 12 års ålder att ändra juridiskt kön. Enligt vad FPES erfarit har detta inte haft negativa konsekvenser och inte heller utkastet rapporterar om några negativa konsekvenser.

Transföreningen FPES instämmer i att utgångspunkten för ändring av det kön som framgår av folkbokföringen ska vara individens självbestämmande. I utkastet finns inga argument för varför självbestämmande för barn under 12 år (eventuellt via deras vårdnadshavare) ska avvisas i lagen. Åldersgränsen utgör en inskränkning i barnets mänskliga rättigheter enligt Barnkonventionen och Europakonventionen för Mänskliga Rättigheter. I utkastet finns inga argument för att inskränkningsen är nödvändig eller proportionerlig. Påståendet att "en åldersgräns på 12 år är väl avvägd" saknar helt grund.

8.3 Förutsättningar för en förnyad ändring

En förnyad ändring bör kräva en prövning av könsidentiteten

FPES ser inget behov att införa en annan ordning för en förnyad ändring av det kön som framgår av folkbokföringen. Detta bör istället ske enligt samma ordning som en första ändring.

8.14 Innebörden av en ändring och behovet av följdändringar

Rättsverkan av en ändring av det kön som framgår av folkbokföringen

FPES anser att om utkastet inte kan ge tydligare vägledning om rättsverkan vid ändring av det kön som framgår av folkbokföringen, så måste en sådan ändring vara bindande för myndigheter och domstolar om inte annat är reglerat i andra författningar.

Utkastet säger att utgångspunkten är att personer ska behandlas rättsligt i enlighet med det kön som framgår av folkbokföringen men ger mycket lite vägledning om när det går att avvika från den utgångspunkten. En viss vägledning ges av att utkastet bedömer att den föreslagna lagen i praktiken inte medför någon förändring för den grupp transsexuella som 1972 års könstillhörighetslag tog sikte på. Men det säger ingenting om huruvida det är meningen att den nya lagen ska innebära försämringar i praktiken för den bredare grupp av transpersoner som 1972 års könstillhörighetslag faktiskt kommit att tillämpas på. Det framgår inte heller hur långt rättsverkan är tänkt att sträcka sig för ickebinära transpersoner som innefattas av den nya lagen men inte av den gamla.

Utkastet besvarar visserligen hur lagen är tänkt att tillämpas just vid frågan om kroppsbesiktning som Lagrådet tog som exempel i sin kritik. Men utkastet ger föga hjälp vid lagtolkningen i andra situationer.

Vad gäller "frågor som uppstår i vardagen" – det framgår inte helt klart men det förefaller vara en annan kategori av frågor än hur personer ska behandlas rättsligt – säger utkastet att de får hanteras utifrån det enskilda fallet och att hänsyn får tas "inte bara till den person som ändrat juridiskt kön, utan även andra personer som kan komma att beröras". Hur kan en fråga som regleras av lagstiftning vara icke-rättslig? FPES anser att det måste förtydligas vilka frågor som avses och att lagens förarbeten måste ge mer vägledning om hur lagen är menad att tolkas i praktiken.

FPES menar att det är stor risk för att den föreslagna lagen leder till att transpersoner utlämnas till godtyckliga bedömningar av deras utseenden hos enskilda och myndighetspersoner om inte detta avsnitt arbetas om och förtydligas!

Med vänliga hälsningar

Ann-Marie Jönsson

Ordförande

FPES